

Сања Кипроски

Београдски
опус
(1922–1939)
архитекте
Николаја
Петровича
Краснова

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

Сања Кипроски слојевито описује, прецизно периодизује и прегнантно тумачи градитељски опус Н. П. Краснова остварен у престоници Србије. Радећи у њој од доласка са Малте 1922. године до смрти (8. децембра 1939), утиснуо јој је својеврсни печат властите уметничке естетике, умногоме засноване на принципима руског империјалног академизма. Као аутор, исказао се на грађевинама различитих габарита, типова и функција, почев од стамбених и пословних, до дворских, управних и сакралних. Посебно се афирмисао у архитектури монументалних државних здања. Дужну пажњу ауторка рада посвећује и Красновљевој делатности пре доласка у Краљевину СХС, као и еволуцији истраживања његовог опуса.

Иако је о Краснову последњих деценија често писано у домаћој културној историографији, мср Кипроски употпуњава представе о значају и вредности његовог рада. Понудила је методолошки савремену, концепцијски компактну, аксиолошки доследну и језички јасну интерпретацију.

Проф. др Александар Кадијевић

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

Едиција:

Нове перцепције

књига 3

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

Едиција:

Нове перцепције

Уредник:

Мр Милана Квас

Уређивачки одбор:

Проф. др Лидија Мереник

Проф. др Игор Борозан

Чедомир Јаничић, музејски саветник

Рецензенти:

Проф. др Александар Кадијевић

Проф. др Марица Шупут

Објављивање књиге омогућили су:

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе
с државним заједницама и Управа за културу Града Новог Сада.

© 2024. Спомен-збирка Павла Бељанског, Нови Сад

Сања Кипроски

Београдски

опус

(1922–1939)

архитекте

Николаја

Петровича

Краснова

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

| Николај Петрович Краснов

Садржај

- 7** | Реч уредника
- 11** | Увод
- 27** | Биографија архитекте Николаја Петровича Краснова
- 49** | Београдски опус архитекте Николаја Петровича Краснова
- 259** | Закључак
- 271** | Резюме
- 275** | Summary
- 279** | Литература
- 295** | Илустрације
- 301** | Именски регистар
- 310** | Белешка о ауторки

Реч уредника

Књига *Београдски опус (1922–1939) архитекте Николаја Петровича Краснова* ауторке мср Сање Кипроски срећно је повезала више значајних околности које су претходиле њеном објављивању у оквиру едиције „Нове перцепције“ Спомен-збирке Павла Бељанског.

На првом месту, са овом књигом промовишемо Награду Спомен-збирке Павла Бељанског за најбољи мастер рад из историје уметности одбраћен на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, коју је утемељио сам Павле Бељански 1965. године. Заједно са публикацијом *Нова предметности у српској уметности седме деценије 20. века* ауторке Катарине Симеуновић, такође добитнице овог угледног признања, која је прошле године изашла из штампе у истој едицији, Спомен-збирка је учинила корак даље у афирмацији Награде. Са објављеном књигом, научно-истраживачки рад младих лауреата постаје доступан стручној и широј јавности на самом почетку њиховог професионалног бављења струком историчара уметности.

Рад о Красновљевом београдском опусу у периоду између два светска рата доприноси сагледавању не само уско стручних прилика везаних за стварање архитектонског идентитета југословенске престонице, већ пружа шири контекст места и времена у којем је Павле Бељански најинтензивније стварао своју збирку. Овде се заправо ради о издавачком концепту едиције

„Нове перцепције“, која има за циљ да пружи додатна сазнања о културно-историјским приликама времена формирања као и даљег трајања колекције Павла Бељанског у оквиру легата. Ауторка Сања Кипроски је у свом раду представила преко двадесет значајних пројеката овог угледног руског архитекте, међу којима су зграде Министарства финансија, Државне архиве и Министарства шума, руда, пољопривреде и вода. Његово присуство у високим државним круговима започело је по доласку у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца постављањем на место руководиоца пројектантске групе у Одсеку за монументалне грађевине и споменике Архитектонског одељења Министарства грађевина, где је радио све до смрти 1939. године. Период његовог стваралачког замаха у југословенској престоници траје паралелно са ангажманом Павла Бељанског у Министарству иностраних послова: најпре у дипломатској служби Краљевског посланства у Варшави (1922), затим у Бечу (1923–1925), а између 1925. и 1929. године, као и Краснов, Бељански време проводи у Београду радећи у Политичкој дирекцији, у који се поново враћа након Париза (1929–1931), када обавља дужности на руководећим положајима у Министарству иностраних послова све до одласка у Рим (1935). Те године су и период интензивног сакупљања слика југословенских уметника на којима је утемељена Спомен-збирка Павла Бељанског. Без обзира на то да ли су професионални ангажамани на значајним државним функцијама отворили могућност за директне сусрете српског дипломате и руског архитекте, објављивање књиге о београдској епизоди архитекте Краснова проширује поље разумевања епохе у којем се рађала збирка Павла Бељанског као систематски уобличена антологија југословенске уметности прве половине 20. века, са акцентом на делима српских стваралаца.

Припремни рад на књизи, чије објављивање су финансирали Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама и Управа за културу Града Новог Сада, обухватио је учешће великог броја сарадника којима се овом приликом најсрдачније захваљујемо: рецензентима проф. др Марици Шупут и проф. др Александру Кадијевићу, уједно и ментору мср Сање Кипроски; члановима уређивачког одбора едиције, проф. др Лидији Мереник, проф. др Игору Борозану и музејском саветнику Чедомиру Јаничићу; Архиву Југославије, Државном архиву Србије, Историјском архиву Београда, Заводу за заштиту споменика културе Града Београда, Музеју науке и технике, Музеју позоришне уметности Србије, Народној библиотеци Србије, Милошу Јуришићу и Сањи Кипроски, који су нам обезбедили репродукције за илустровање књиге; преводиоцима резимеа, Сави Ракићу и Милораду Миљковићу; посвећеном раду дугогодишње лекторке Спомен-збирке Павла Бељанског Слободанке Дачић, као и Вељка Дамјановића, који је и овога пута дао посебан печат издању наше установе; Ангелини Родић, на несебичном залагању у координацији свих послова који су претходили штампању књиге.

И на крају, али подједнако важно, објављивањем књиге о аутору који је својим пројектима учествовао у стварању репрезентативне слике Београда, обележавамо и значајан јубилеј, 160 година од рођења руског царског архитекте. Ово издање о архитектонском наслеђу Београда истовремено представља позив за његовим очувањем као једној од главних мисија посленика културе и институција које брину о културној баштини наше земље.

Мр Милана Квас

управница Спомен-збирке Павла Бељанског

Николаевский. документ

УВОД

Николај Петровић Краснов (1864–1939) један је од најзначајнијих архитеката, емиграната из Русије, у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (од 1929. Краљевини Југославији), који је захваљујући својој неисцрпној стваралачкој енергији и преданом раду оставио дубок траг у престоничком урбаном дизајну. Његов плодни београдски опус броји преко двадесет импозантних пројеката, те представља незаобилазан елемент приликом изучавања развојних токова југословенске архитектуре између два светска рата. Красновљева делатност у Београду обухвата период од 1922. године, када долази са Малте без материјалних средстава, али са високим образовањем оствареним на престижној Школи сликарства, вајарства и архитектуре у Москви, као и богатим искуством стеченим у Москви и на Криму. По доласку у Краљевину СХС задобио је позицију руководиоца пројектантске групе у Одсеку за монументалне грађевине и споменике у оквиру Архитектонског одељења Министарства грађевина, где је надахнуто радио на великом броју пројеката све до смрти 1939. године.

Архитекта Краснов је врло брзо завредео истакнут положај на београдској архитектонској сцени, где је пројектовао неке од најзначајнијих престоничких палата, истовремено радећи на бројним пословима за краља Александра I Карађорђевића. Са једнаком посвећеношћу приступао је пројектовању објеката, адаптацијама, уређивању ентеријера, као и конципирању намештаја за бројна здања, како у Београду, тако и широм Краљевине

не. Поуздан и експедитиван, Краснов је својим радом у значајној мери обогатио српску међуратну архитектуру.

Плодна делатност архитектке Краснова била је предмет изучавања бројних истраживача који су настојали да осветле различите аспекте његовог стваралаштва. Уз уважавање свих историографских доприноса на ову тему, циљ истраживања било је свеобухватно, аналитичко тумачење београдског опуса Николаја Петровича Краснова, те формирање што потпуније слике о стваралаштву уваженог руског архитектке. Фокус рада је на реконструкцији и темељитом приказу његовог београдског опуса сагледаног у ширем југословенском архитектонском контексту. Примарни циљ је представљало валоризовање стваралаштва Краснова у Београду, као и одређивање његове улоге у развоју југословенског градитељства. С обзиром на то да је Красновљев београдски опус развијан у периоду када су се на престоничкој архитектонској сцени преплитале различите стилске тенденције, постојала је тежња да се кроз анализирање његове делатности допринесе и потпунијем разумевању општег стања у југословенској међуратној архитектури.

Истраживање архитектонског стваралаштва Николаја Краснова обухватило је широк спектар примарних и секундарних извора смештених у архивима, музејима и библиотекама у Београду. Извори од виталног значаја за тумачење делатности архитектке Краснова јесу реализовани објекти, који сведоче о надахнутим, креативним идејама аутора, о његовој способности да их вешто материјализује, те складно интегрише у шире просторне целине. Узимајући у обзир слојевитост и семантички потенцијал архитектуре, анализирани објекти једним делом говоре и о друштвено-културном контексту у коме су настали. Већину здања која је пројектовао карактерише висок степен очуваности.